

01

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

ZBIORNIK PRZECIWPOWODZIOWY RACIBÓRZ DOLNY - POLDER

Odra to jedna z największych rzek w zlewisku Morza Bałtyckiego, po Wiśle najdłuższa w Polsce. Swój początek bierze w Czechach w Górach Odrzańskich. Płyńie przez Bramę Morawską, dalej przez Górny i Dolny Śląsk, a uchodzi do Zalewu Szczecińskiego. Jest bardzo cenna przyrodniczo, o czym świadczą rzadkie gatunki roślin, unikatowe na skalę europejską ptaki, wiele ryb, a nawet raki. Kiedyś wykorzystywana na wielką skalę do przewozu towarów, potem naznaczona klęskami żywiołowymi.

W ciągu ostatnich 200 lat Odra wystąpiła z brzegów podczas dużych powodzi ponad 16 razy, przynosząc straty i zniszczenia. Powódź z 1903 r. dotknęła w szczególności Wrocław, zalewając między innymi ulice koło dworca kolejowego Wrocław Główny. W kolejnych latach po tym wydarzeniu zdecydowano o budowie w tym mieście systemu obwałowań, kanałów i śluz przeciwpowodziowych, które były skuteczne przez następne 90 lat.

Przełomowym był rok 1997, kiedy miała miejsce tzw. powódź tysiąclecia, zalewając duże połacie Polski, Niemiec i części Czech, przypominając o swej naturze potężnego żywiołu. Życie straciło wówczas kilkadziesiąt osób, powstały także ogromne straty materialne. Powódź dotknęła głównie obszar dorzecza Górnej i Środkowej Odry, zwłaszcza miasto Wrocław, ale także inne miejscowości, w tym Opole i Racibórz.

W obliczu katastrofalnych skutków powodzi zaczęto tworzyć nowe programy i strategie, dyskutować nad rolą Odry, jej miejscem w krajobrazie miast i krain, przez które przepływa. W efekcie tych rozmów powstał Program dla Odry 2006 a w jego ramach m.in. Projekt Ochrony Przeciwpowodziowej Dorzecza Odry, którego celem była poprawa ochrony przed powodzią terenów w dolinie Odry, od Raciborza do Wrocławia.

Racibórz w 1997r.

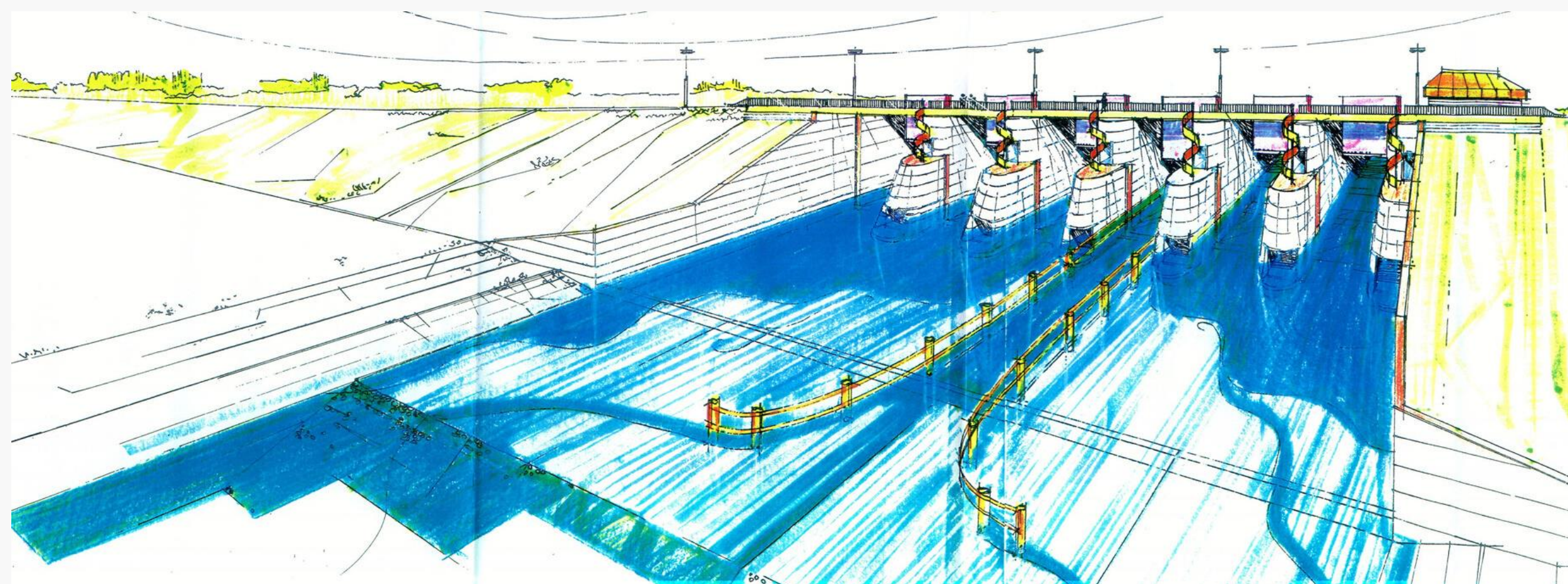
Tym samym w dniu 11 maja 2007 roku została podpisana pomiędzy Polskim Rządem a Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju umowa pożyczki. Podpisano także umowę kredytu z Bankiem Rozwoju Rady Europy i pozyskano dotację z Funduszu Spójności, z budżetu państwa i z NFOŚiGW.

Koncepcja budowy zbiornika Racibórz powstała już na przełomie XIX i XX wieku. W odpowiedzi na katastrofalne w skutkach powodzie został zaplanowany system ochrony przeciwpowodziowej dorzecza Górnej i Środkowej Odry. Przewidywano wówczas do realizacji: zbiorniki retencyjne, suche zbiorniki przeciwpowodziowe – poldery, kanały ulgi i wały. Zasadnicze prace związane z wdrożeniem tej koncepcji zostały zakończone w latach trzydziestych XX wieku. Nie doszło wówczas jednak do budowy zbiornika Racibórz. Efektem działań był podział zamierzenia inwestycyjnego na dwa etapy: pierwszy - Polder Buków i drugi – zbiornik retencyjny (zbiornik Racibórz). Pierwszy etap - Polder Buków - realizowano w latach 1989-2002.

05

Zasadniczym celem Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej Dorzecza Odry było zapewnienie ochrony przed powodzią porównywalną z tą, która wystąpiła w lipcu 1997 roku. Szacuje się, że wówczas przepływ w Odrze powyżej Wrocławia wynosił ok. 3 700 m³/s. Projekt został zbudowany zatem z 4 uzupełniających się komponentów:

- Komponentu A – dotyczącego budowy suchego zbiornika przeciwpowodziowego w Raciborzu
- Komponentu B - modernizacji Wrocławskiego Węzła Wodnego, a więc przebudowy systemu kanałów Odry i budowli hydrotechnicznych w mieście i okolicach
- Dwóch pozostałych komponentów C i D, które dotyczyły poprawy osłony przeciwpowodziowej, monitorowania i oceny, nadzoru nad planem zarządzania środowiskiem oraz planem przesiedleń.

O potrzebie uruchomienia drugiego etapu zdecydowała sama natura. Powódź, która miała miejsce w lipcu 1997 roku wykazała, że istniejące zabezpieczenia są niewystarczające. W opracowanej przez Hydroprojekt Wrocław Generalnej Strategii Ochrony przed powodzią dorzecza Górnej i Środkowej Odry stwierdzono, że bez budowy zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny nie można mówić o skutecznej ochronie przed powodzią doliny Odry od Raciborza do Wrocławia. Mając to na względzie, inwestycja ta stała się jednym z ważniejszych elementów uchwalonego 6 lipca 2001 roku przez Sejm „Programu dla Odry 2006”.

W czerwcu 2013 r. podpisano Kontrakt z hiszpańską firmą DRAGADOS S.A., jednak odstąpiono od niego w październiku 2016 r. Rok później, w listopadzie 2017r. zawarto umowę z konsorcjum firm Budimex S.A. i Ferrovial Agroman S.A. na dokończenie budowy zbiornika. Po utworzeniu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie wraz z początkiem 2018 r., w dniu 8 stycznia wydano ponowne polecenie rozpoczęcia robót.

06.2013 r.

PODPISANIE
UMOWY
Z DRAGADOS S.A.

10.2016 r.

ODSTĄPIENIE OD
UMOWY

11.2017 r.

ZAWARCIE
UMOWY
Z BUDIMEX S.A.
I FERROVIAL
AGROMAN S.A.

01.2018 r.

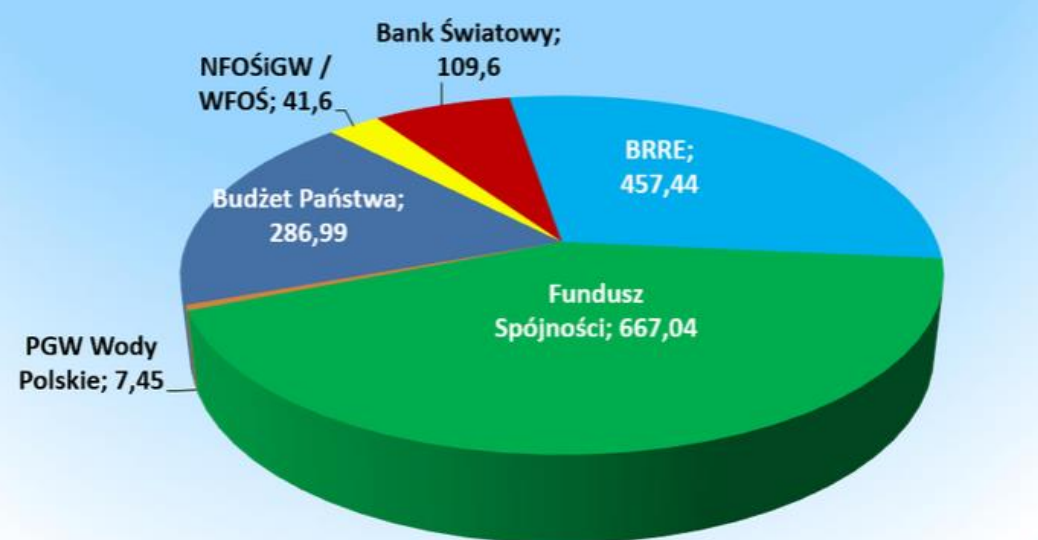

PONOWNE
WYDANIE
POLECENIA
ROBÓT

Projekt budowy zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny – polder został sfinansowany ze środków Banku Światowego, Banku Rozwoju Rady Europy, funduszy unijnych Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020, Budżetu Państwa oraz środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Struktura finansowania

Źródła finansowania robót budowlanych Zbiornik Racibórz (mln PLN)

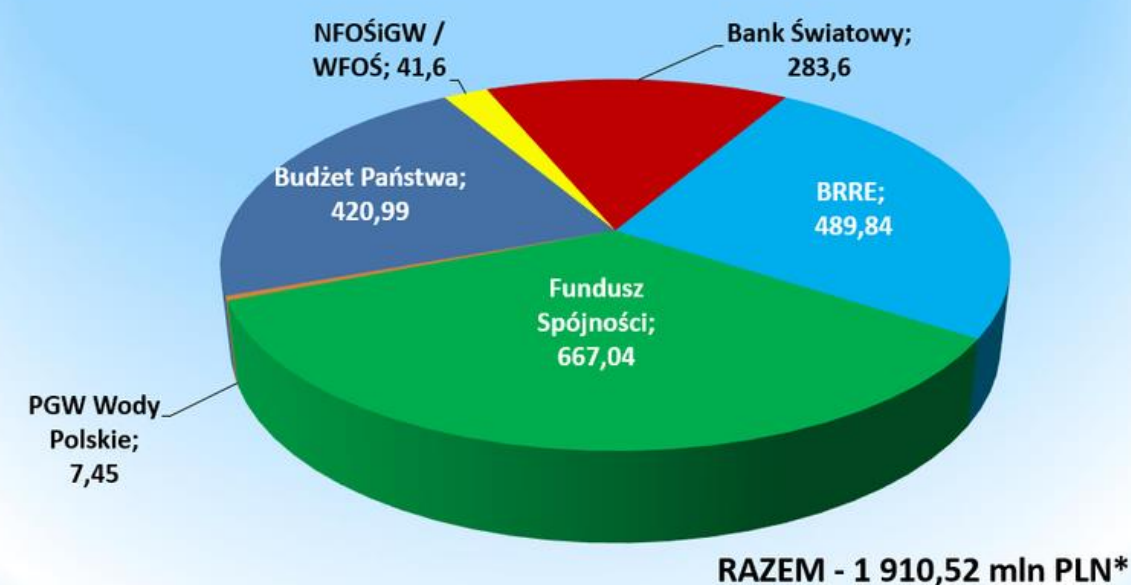
*) Przyjmując kurs 1 EUR = 4 PLN,

kwoty wypłat szacowane przy rzeczywistym kursie wypłat z kredytów BŚ i BRRE w całym cyklu inwestycji mogą wynieść 1.610,94 mln PLN

27

Struktura finansowania

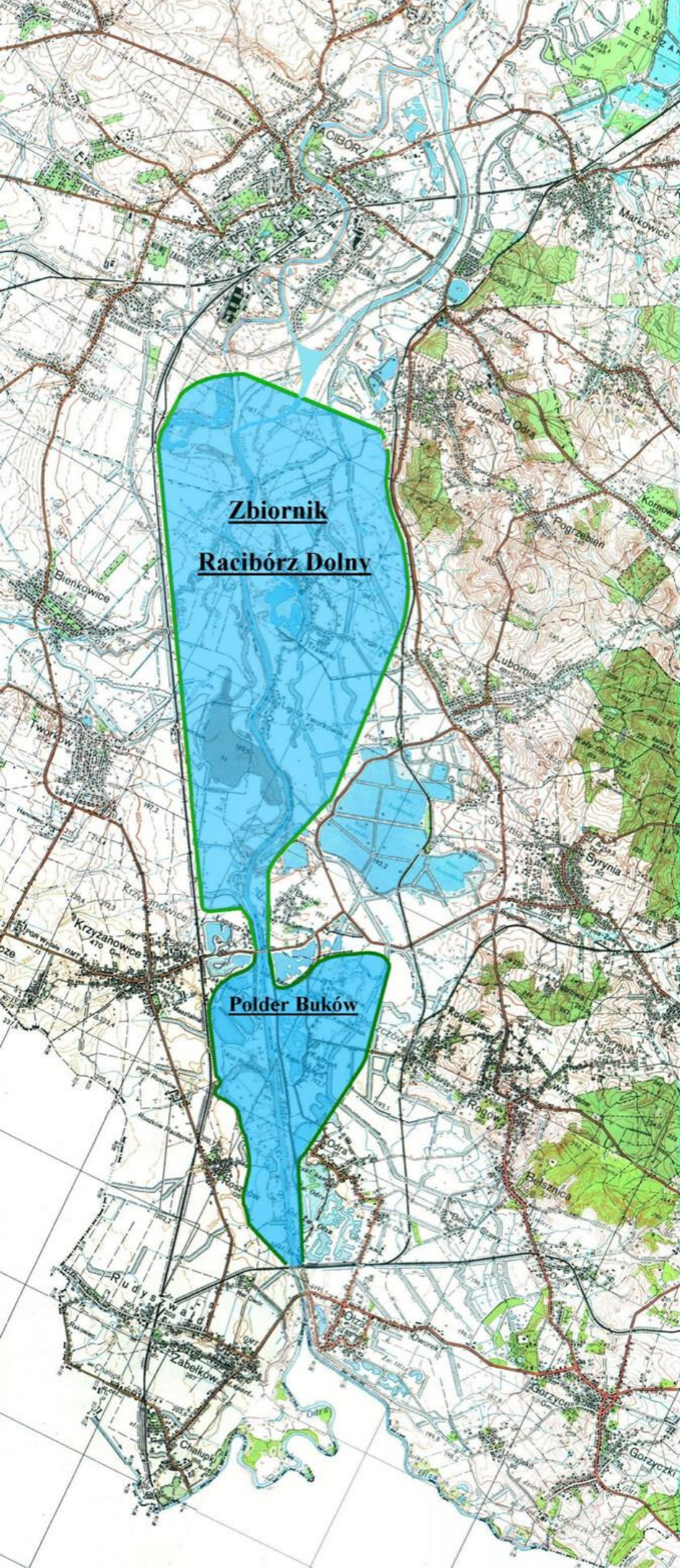
Źródła finansowania Zbiornika Racibórz wraz z zadaniami towarzyszącymi (mln PLN)

*) Przyjmując kurs 1 EUR = 4 PLN,

kwoty wypłat szacowane przy rzeczywistym kursie wypłat z kredytów BŚ i BRRE w całym cyklu inwestycji mogą wynieść 1.940,86 mln PLN

26

Na lokalizację zbiornika został wybrany odcinek doliny Odry od mostu drogowego Krzyżanowice – Buków do rozdziału wód powyżej Raciborza. Czasza zbiornika styka się ze wschodnim zboczem doliny w rejonie miejscowości Brzezcie na długości 1,1 km. Pod mostem drogowym w Krzyżanowicach zbiornik przeciwpowodziowy Racibórz Dolny łączy się z polderem Buków.

Zbiornik został ukształtowany przez wybudowanie zapór czołowej i bocznych: lewobrzeżnej i prawobrzeżnej oraz uwarunkowany zabudową miasta Racibórz i istniejącą infrastrukturą techniczną, a w szczególności linią kolejową Kędzierzyn Koźle – Chałupki wzdłuż lewego obwałowania zbiornika i linią kolejową Racibórz-Markowice do Olzy na prawym brzegu zbiornika.

Gwarantujący bezpieczeństwo przeciwpowodziowe dla ponad 2,5 mln osób zamieszkujących szereg nadodrzańskich miast, takich jak m.in.: Racibórz, Kędzierzyn- Koźle, Krapkowice, Opole, Brzeg, Oława, Wrocław oraz szeregu wsi, położonych na obszarze trzech województw: śląskiego, opolskiego i dolnośląskiego, liczący ponad 26 km² polder został wybudowany kosztem ok. 2 mld zł. Przyjmuje się, że dzięki realizacji tej inwestycji ochronę przed powodzią zyskał obszar o powierzchni około 600 km².

11

Wspomniany cel osiągnięto dzięki podwójnemu oddziaływaniu obiektu:

- umiejscowieniu zbiornika w początkowym na terenie Polski odcinku rzeki, co zapewnia retencję powodziową umożliwiającą znaczne obniżenie przepływów poniżej jego lokalizacji, tym samym zwiększając skuteczność istniejącego już systemu ochrony przeciwpowodziowej - poprzez spłaszczenie fali powodziowej,
- opóźnieniu momentu dojścia odrzańskich wód powodziowych do ujścia Nisy Kłodzkiej, zmniejszając dzięki temu znacznie prawdopodobieństwo nałożenia się dwóch kulminacji fal (co było przyczyną katastrofalnych strat w 1997 r.).

Pojemność zbiornika wynosi ponad 185 mln m³, a rezerwa ta będzie zwiększona do 300 mln m³ dzięki temu, że w czaszy zbiornika Racibórz znajdują się kopalnie, które cały czas wydobywają kruszywo. Powierzchnia zbiornika to 26 km², długość zapór wokół zbiornika to 22 km, maksymalna wysokość zapór ziemnych – 11,1 m, zaś wysokość piętrzenia wynosi 9,0 m.

Suchy polder piętrzyć będzie wodę jedynie w okresie występowania wód powodziowych o kulminacjach wyższych niż dozwolone, tj. wynoszących 1210 m³/s. W takim przypadku dochodzić będzie do zalewania obszaru zbiornika, z którego odpływ regulowany będzie poprzez stopniowe zmniejszanie otwarcia urządzeń upustowych. Gdy przepływ w Odrze opadnie poniżej wartości 1210 m³/s rozpocznie się natomiast opróżnianie zbiornika. Obniżanie poziomu wody w rzece, na skutek regulacji przez pracę Budowli Przelewowo-Spustowej, będzie następowało w sposób maksymalnie zbliżony do wahań poziomu wody spowodowanego naturalnymi wezbraniem. Z kolei niższe przepływy wód nie będą w polderze Racibórz Dolny redukowane, stąd nie będzie on w tych okresach piętrzył wody, również w zwyczajnym okresie, pomiędzy wezbraniem, zapewniony będzie normalny przepływ wód powierzchniowych przez czaszę zbiornika, wraz ze swobodną migracją ryb oraz ruchem wleczonego i unoszonego wodami rzecznyimi rumowiska.

14

Budowa polderu Racibórz Dolny została przeprowadzona dzięki pracy wielu osób i podmiotów, w tym m.in. specjalistów z Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gliwicach i Biura Wdrażania Projektu w Raciborzu, Wykonawcy - konsorcjum firm BUDIMEX S.A. i Ferrovia Agroman S.A., z którym podpisano umowę na dokończenie budowy zbiornika, Inżyniera Kontraktu – firmy AECOM Sp. z o.o., pełniącym tą rolę od 3.09.2016 r. czy konsultantów, wspierających komponenty inwestycji swoją wiedzą i doświadczeniem. Biuro Wdrażania Projektu, jako główna odpowiedzialna za realizację projektu komórka organizacyjna Wód Polskich, zgromadziła pod swoim dachem 10 ekspertów, odpowiedzialnych merytorycznie za powierzone sobie zadania.

Inwestor: Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie
Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gliwicach

Inżynier: AECOM Polska Sp. z o.o.

Projektant: JV Haskoning DHV Nederland B.V. oraz DHV Hydroprojekt sp. z o.o.

Wykonawca: JV Budimex S.A. i Ferrovia Agroman S.A.

W związku z realizacją celu publicznego, jaki stanowiła budowa polderu, pojawiła się potrzeba udostępnienia odpowiednich terenów pod inwestycję. Na obszarach, na których planowano realizację projektu, znajdowały się bowiem również obszary zabudowane, takie jak wsie Nieboczowy i Ligota Tworkowska, administracyjnie przynależne gminie Lubomia, w powiecie wodzisławskim. W związku z budową zbiornika koniecznym było więc przeprowadzenie przesiedleń ludności – ok. 240 rodzin. Mieszkańcy przedmiotowych sołectw w sposób wzorcowy w skali świata zostali relokowani do nowej lokalizacji. Zwrócono przy tym szczególną uwagę na zapewnienie sprawiedliwej rekompensaty i zgodnie z przepisami prawa, przyznano im odpowiednie odszkodowania. Cały proces został dofinansowany ze środków Banku Światowego.

Budowa od podstaw nowej wsi Nieboczowy, relokowanej z czaszy **powstającego zbiornika**, **zakończyła się w roku 2019**. **Dziś sprawnie działa tam m.in. przedszkole**, dom kultury, remiza Ochotniczej Straży Pożarnej czy oczyszczalnia ścieków. Mieszkańcy korzystają z nowych sieci wodnokanalizacyjnych, energetycznych, gazowych, drogowych, do swojej dyspozycji mają także boisko sportowe, a także grotę solną i sauny: fińską i parową. Nad miejscowością góruje Kościół parafialny św. Józefa Robotnika, którego wewnątrz przeniesiono ze starej Świątyni, relokowany został także miejscowy cmentarz.

„Suchy zbiornik przeciwpowodziowy Racibórz poprawi bezpieczeństwo ponad miliona ludzi żyjących nad Odrą – aż po Wrocław. Fundusze europejskie są i będą dostępne dla tego typu przedsięwzięć wpisujących się w potrzeby adaptacji do zmian klimatu, które już obserwujemy. Mamy coraz częściej do czynienia z okresami suszy, a z drugiej strony z gwałtownymi opadami, po których w rzekach pojawia się nagle znacznie więcej wody. Cała pojemność suchego zbiornika w Raciborzu może wtedy służyć przejęciu fali powodziowej. Zachęcamy, aby polskie władze już teraz przygotowywały projekty do realizacji w ramach funduszy polityki spójności na lata 2021-2027, których to Polska pozostanie największym beneficjentem.”

- Komisja Europejska

„Fundusze unijne wspierają inwestycje, które przyczyniają się do adaptacji do zmian klimatu. Przykładem takiego działania jest wsparcie dla projektów, które pozwalają na zrównoważone gospodarowanie wodami. Powódź, podobnie jak susza, to ekstremalne zjawiska, które niosą niekorzystne konsekwencje dla środowiska i wpływają negatywnie na społeczeństwo i gospodarkę. Jedną z kluczowych inwestycji z zakresu ochrony przeciwpowodziowej, a zarazem największą tego typu w skali kraju, jest budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny na Odrze. Środki unijne z Programu Infrastruktura i Środowisko w około jednej trzeciej pokryły koszty realizacji tej inwestycji.”

– Grzegorz Puda, Wiceminister Funduszy i Polityki Regionalnej

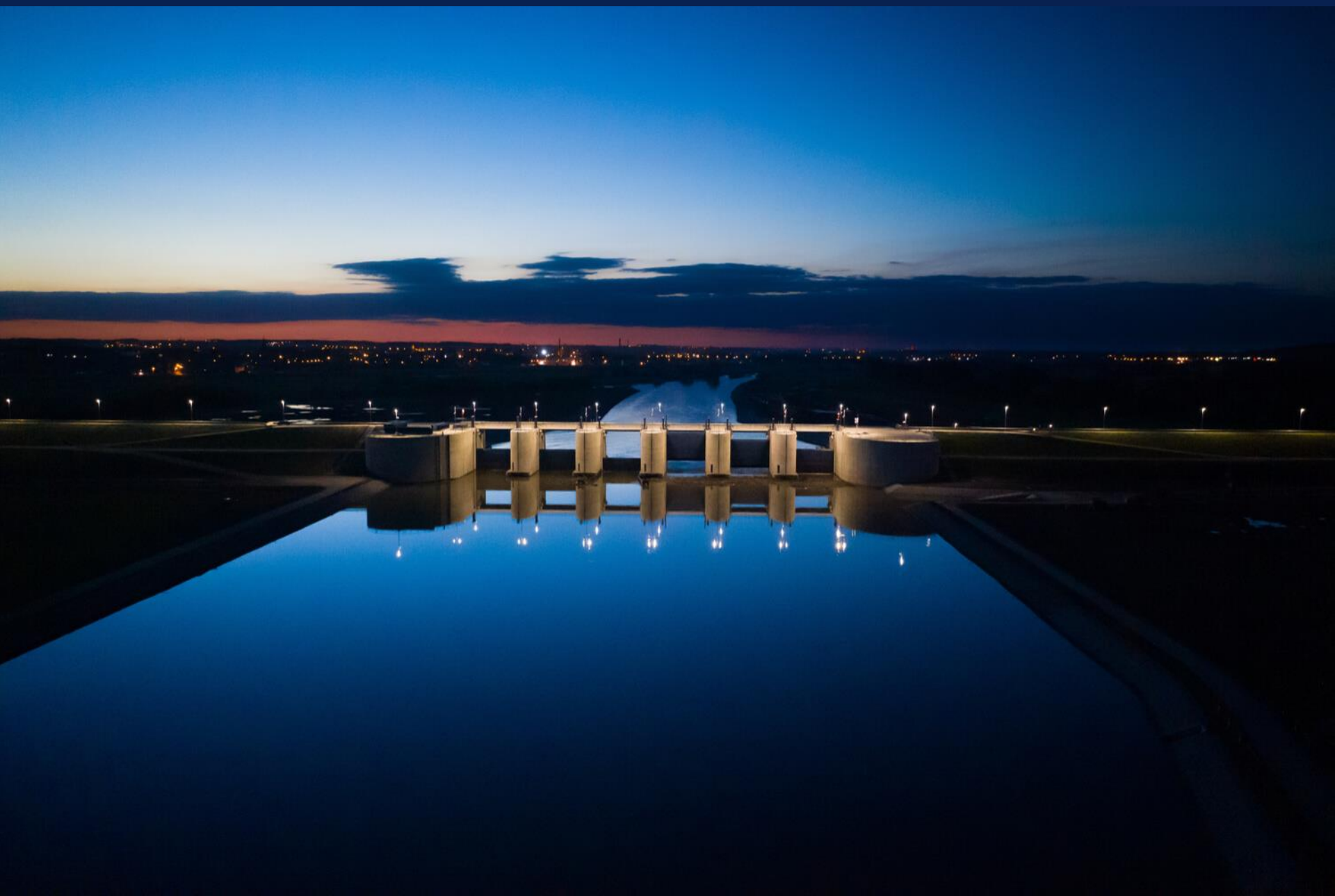

„Realizacja inwestycji pn. "Zbiornik przeciwpowodziowy Racibórz Dolny na rzece Odrze w woj. śląskim (polder)" to olbrzymi krok dla ochrony południowo-zachodniej części kraju przed stale powracającym zjawiskiem powodzi. Ta, jedna z największych w tym zakresie inwestycji ostatnich lat, ochrania bowiem blisko 2,5 mln mieszkańców nadodrzańskich miejscowości województwa śląskiego, opolskiego i dolnośląskiego.

Długo wyczekiwana budowa zbiornika mogła zostać zrealizowana dzięki pracy wielu osób i podmiotów, w tym m.in. konsorcjum firm BUDIMEX S.A. i Ferrovia Agroman S.A. Inżyniera Kontraktu – firmy AECOM Sp. z o.o., konsultantom, którzy wspierali komponenty inwestycji swoją wiedzą i doświadczeniem. Nie do przecenienia jest wsparcie finansowe udzielone projektowi przez Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, Banku Rozwoju Rady Europy, Środki Unii Europejskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Budżet Państwa.

Projekt nie mógłby zostać zrealizowany również gdyby nie poświęcenie mieszkańców miejscowości Nieboczowy oraz Ligota Tworkowska, którzy wykazali gotowość do przeniesienia się do nowej wsi Nieboczowy, a także do innych lokalizacji, opuszczając swoje domostwa i ziemię.”

– Mirosław Kurz, Dyrektor RZGW w Gliwicach

„Zbiornik przeciwpowodziowy Racibórz Dolny na rzece Odrze w województwie śląskim (polder)”

Inwestycja powstała w ramach Projektu „Ochrony Przeciwpowodziowej w Dorzeczu Rzeki Odry” współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014 -2020 oraz ze środków Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, Banku Rozwoju Rady Europy, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz środków budżetu państwa.

